

CZU: 372.8004

DOI: 10.36120/2587-3636.v19i1.31-41

DESPRE ASPECTELE TEORETICE ALE DEZVOLTĂRII COMPETENȚEI DE COMUNICARE

Andrei BRAICOV, dr. conf. univ.

<https://orcid.org/0000-0001-6416-2357>

Iona POPOVICI, doctorand

<https://orcid.org/0000-0003-2487-6413>

Universitatea de Stat din Tiraspol

Rezumat. În articolul de față sunt descrise succint cercetările efectuate în vederea elucidării fundamentelor teoretice și particularităților procesului de dezvoltare a competenței de comunicare, determinarea și justificarea mediilor favorabile dezvoltării acestei competențe, stabilirea principiilor ce trebuie respectate și realizate pentru formarea și dezvoltarea eficientă a ei, precum și factorilor ce influențează semnificativ procesul de dezvoltare a competenței de comunicare.

Cuvinte-cheie: competență, competență de comunicare, educație, proces educațional, tehnologii informaționale și comunicaționale

ABOUT THEORETICAL ASPECTS OF THE DEVELOPMENT OF COMMUNICATION SKILLS

Abstract. The present article briefly describes the researches carried out in order to elucidate the theoretical foundations and the particularities of the process of developing the communication competence, the determination and justification of the environments favorable to the development of this competence, the establishment of the principles that must be respected and realized for its effective formation and development, as well as factors that significantly influence the process of developing communication competence.

Keywords: competence, communication competence, education, educational process, information and communication technologies

Un parametru esențial al unei țări dezvoltate este potențialul uman, determinat în mare parte de conținutul și calitatea educației, capabilă să dezvolte abilitățile individului de a se adapta rapid la condițiile concurenței naționale și internaționale, să promoveze formarea mobilității lui sociale și profesionale.

Actualitatea temei. Reformele din sistemul educațional (național și european), legate de trecerea de la învățământul tradițional la învățământul centrat pe cel instruit și la abordarea centrată pe competențe, cer de la instituțiile de învățământ superior îmbunătățirea procesului de instruire a viitorului specialist, care are cunoștințe fundamentale și abilități profunde; se orientează ușor printre cele mai recente realizări din domeniul activității sale profesionale, având un nivel ridicat al *competenței de comunicare*. Astfel, în fața învățământului superior este pusă problema creșterii calității formării acestei competențe a viitorilor specialiști, deoarece, după cum afirmă Hamdohova S.M., eficacitatea activității lor profesionale depinde în mare măsură de activitatea comunicativă eficientă și de succes, ea fiind „temelia menținerii unor relații productive, obținerii unei înțelegeri reciproce cu colegii, realizării scopurilor și

obiectivelor profesionale și personale, auto-perfecționării și auto-realizării, precum și o modalitate de depășire a crizelor personale” [1, p. 63].

Competența de comunicare reprezintă o competență esențială într-o lume globală, în absența căreia nu se poate construi nici cunoaștere/învățare, nici relaționare. Ea este un element cheie atât pentru reușita persoanei în situații de viață, cât și pentru dezvoltarea altor competențe cheie.

Nivelul scăzut al competenței de comunicare și a celei de colaborare generează pentru individ o panică reală în situațiile în care este necesar de a vorbi în public, de a răspunde în cadrul examenelor, de a stabili noi contacte cu persoane necunoscute, de a iniția și susține o discuție, de a exprima intențiile, nevoile, interesele, opiniile și sentimentele sale etc.

Prezentul articol are drept **scop** descrierea succintă a cercetărilor efectuate în vederea elucidării fundamentelor teoretice și particularităților procesului de dezvoltare a competenței de comunicare, determinarea și justificarea mediilor favorabile dezvoltării acestei competențe, stabilirea principiilor ce trebuie respectate și realizate pentru formarea și dezvoltarea eficientă a ei, precum și a factorilor ce influențează semnificativ procesul de dezvoltare a competenței de comunicare.

Pentru atingerea scopului propus, identificarea principalelor concepte și particularități ale subiectului de față, au fost utilizate următoarele **metode de cercetare**: revizuirea sistematică, analiza și sinteza literaturii științifice și pedagogice din domeniu și consultarea resurselor webografice.

Necesitatea și importanța formării și dezvoltării competenței de comunicare la elevi și studenți este reflectată în documentele de politici educaționale naționale și internaționale, precum ar fi: Recomandarea Parlamentului European și al Consiliului Uniunii Europene din 18 decembrie 2006 privind competențele-cheie din perspectiva învățării pe parcursul întregii vieți, Recomandarea Consiliului Uniunii Europene din 22 mai 2018 privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții, Cadrul European de Referință al competențelor cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții, Cadrul European Comun de Referință pentru Limbi: învățare, predare, evaluare, Codul Educației al Republicii Moldova, Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 „Educația-2020”, Cadrul Național al Calificărilor în Învățământul Superior din Republica Moldova și Cadrul de Referință al Curriculumului Național.

Astfel, competența de comunicare (în limba maternă și limbi străine) este parte componentă a celor 8 competențe-cheie recomandate de Parlamentul European și Consiliul Uniunii Europene din 18 decembrie 2006 privind competențele-cheie din perspectiva învățării pe parcursul întregii vieți, Cadrul European de Referință al competențelor cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții și Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 „Educația-2020”, constituind 25% din numărul total al competențelor-cheie și fiind definite ca:

- **Competența de comunicare în limba maternă** este „abilitatea de a exprima și interpreta gânduri, sentimente și fapte atât pe cale orală, cât și scrisă (ascultare, vorbire, citire și scriere), precum și de a interacționa lingvistic într-un mod adecvat și creativ într-o gamă de contexte sociale și culturale” [2; 3; 4, p. 36];
- **Competența de comunicare în limbi străine** se bazează pe aceleași dimensiuni ca și competența de comunicare în limba maternă, incluzând, de asemenea, și abilitățile de mediere și înțelegere interculturală [2; 3; 4, p. 36].

În Codul Educației al Republicii Moldova și în Cadrul de Referință al Curriculumului Național sunt stipulate 9 competențe-cheie. Republica Moldova este un stat multiethnic, în care limbă maternă poate fi limba rusă, ucraineană, găgăuză, bulgară, etc., iar limba română este limba oficială de stat, studiarea căreia, conform Codului Educației al Republicii Moldova, este obligatorie în toate instituțiile de învățământ de orice nivel și este reglementată de standardele educaționale de stat [5, art. 10 (3)]. Astfel, la cele 8 competențe-cheie recomandate de Parlamentul Europei și Consiliul Uniunii Europene a fost adăugată a 9-a competență: *competența de comunicare în limba română*. Ca urmare, competența de comunicare (limba română, limba maternă și limbi străine) constituie 33,33% din numărul total al competențelor-cheie necesare pentru „formarea unei personalități cu spirit de inițiativă, capabil de autodezvoltare, care posedă nu numai un sistem de cunoștințe și competențe necesare pentru angajarea pe piața muncii, dar și independență de opinie și acțiune, fiind deschisă pentru dialog intercultural în contextul valorilor naționale și universale asumate” [5, art. 6].

În contextul societății aflate în schimbare rapidă și a economiei bazate pe cunoaștere devine deosebit de relevantă tendința de investire în dezvoltarea aptitudinilor de bază ale individului. Aptitudinile de comunicare interculturală eficientă, gândire critică, soluționare rapidă a problemelor, creativitate, autoreglare, capacitatea de a coopera și colabora, gândire computațională etc. sunt tot mai esențiale în societatea modernă, care devine din ce în ce mai mobilă și mai digitală. Crește numărul de locuri de muncă automatizate, iar tehnologiile informaționale și comunicaționale joacă un rol esențial în toate domeniile de activitate umană. Competențele de comunicare, antreprenoriale, sociale și civice devin din ce în ce mai relevante, ca urmare modificându-se și cerințele față de competențele-cheie [6, p. 1-2]. În acest context, Consiliul Uniunii Europene a revizuit și actualizat atât Recomandarea din 2006 privind competențele-cheie, cât și Cadrul european de referință al competențelor-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții. Ca urmare, la 22 mai 2018 au fost aprobate noi Recomandări ale Consiliului Uniunii Europene privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții, în care competența de comunicare constituie 25% din numărul total al competențelor-cheie și este definită drept:

- **Competențele de alfabetizare** – „capacitatea de a identifica, înțelege, exprima, crea și interpreta concepte, sentimente, fapte și opinii atât verbal, cât și în scris, folosind

materiale vizuale, auditive/audio și digitale în diferite discipline și în diferite contexte; implică capacitatea de a comunica și de a stabili conexiuni cu alte persoane, în mod eficient, adecvat și creativ” [6, p. 8]. Dezvoltarea acestor competențe, în limba maternă sau în limba oficială de stat (română), formează baza continuității învățării și interacțiunii lingvistice.

- **Competențele multilingvistice** – „capacitatea de a utiliza diferite limbi în mod corespunzător și eficient pentru comunicare; se bazează pe capacitatea de a înțelege, exprima și interpreta concepte, gânduri, sentimente și opinii atât oral, cât și în scris (ascultare, vorbire, citire și scriere) într-o gamă corespunzătoare de contexte sociale și culturale, în funcție de necesități sau dorințe, precum și capacitatea de a crea conexiuni între diferite limbi și medii de comunicare” [6, p. 8]. Aceste competențe pot include atât menținerea și dezvoltarea în continuare a competențelor de comunicare în limba maternă și/sau limba oficială de stat (română), cât și învățarea limbii/limbilor oficiale ale altor state.

Problematica definirii conceptului *competența de comunicare* a fost abordată de cercetătorii: Abric J. C., Adler R., Afanas A., Botnari V., Callo T., Chomsky N., Cupach W., DeVito J., Eșanu-Dumnazev D., Ezechil L., Golubițchi S., Habermas J., Hymes D., Iacob L., Ionescu-Ruxăndoiu L., Jablin F., Parks R., Pâslaru Vl., Sadovei L., Sias P., Silistraru N., Slama-Cazacu T., Spitzberg B., Șoitu L., Ștefan M., Towne N., Vlădescu I., Krâlov A.

Ca urmare a analizei și sintezei literaturii științifice enunțate mai sus, vom considera competența de comunicare (în limba maternă sau limbă străină) drept *set de cunoștințe, capacități/abilități, atitudini și trăsături personale ce pot fi activate și manifestate în diferite contexte sociale și culturale, în funcție de necesități, dorințe sau scopuri propuse.*

Acest set înglobează cunoștințele, capacitățile/abilitățile și atitudinile descrise în următorul tabel [2; 3; 6; 7; 8; 9, p.12; 10, p. 13]:

Tabelul 1. Cunoștințele, abilitățile și atitudinile ce definesc competența de comunicare

Cunoștințe	Capacități/abilități	Atitudini
<ul style="list-style-type: none"> • Citire, scriere și o bună înțelegere a informațiilor scrise; • Vocabular; • Gramatica funcțională în diferite limbi; • Funcțiile limbii și actelor de vorbire; • Conștientizarea principalelor tipuri de interacțiune verbală; • Principalele caracteristici ale 	<ul style="list-style-type: none"> • A identifica, înțelege, exprima, crea și interpreta sentimente, intenții, nevoi, interese, concepte, fapte și opinii; • A comunica atât oral, cât și în scris într-o gamă vastă de situații; • A înțelege mesajele verbale; • A iniția, susține și încheia conversații; • A monitoriza și adapta propria 	<ul style="list-style-type: none"> • Atitudine pozitivă față de adoptarea unui dialog critic și constructiv; • Aprecierea calităților estetice și dorința de a le promova; • Interesul față de comunicare (interacțiune) cu alte persoane; • Conștientizarea impactului limbajului asupra celor din

<p>diferitor stiluri și registre de limbă;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Variabilitatea limbii și a comunicării în funcție de context; • O serie de texte literare și/sau nonliterare (educaționale, științifice, etc.); • Convențiile sociale; • Aspectele culturale. 	<p>comunicare la cerințele situației;</p> <ul style="list-style-type: none"> • A utiliza în mod eficient și corespunzător diferite limbi în procesul comunicării; • A distinge și a utiliza diferite tipuri de surse informaționale; • A căuta, culege, prelucra, stoca și transmite informația; • A utiliza diverse instrumente TIC ajutătoare; • A formula și exprima argumentele oral și în scris într-o manieră convingătoare și adecvată contextului. 	<p>jur;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Necesitatea de a înțelege și utiliza limba într-un mod pozitiv și responsabil din punct de vedere social; • Aprecierea diversității culturale; • Respectarea profilului lingvistic al fiecărei persoane; • Respectul față de limba maternă a interlocutorului; • Aprecierea limbilor oficiale de stat drept cadru comun pentru interacționare.
---	---	--

Odată cu dezvoltarea accelerată a noilor mijloace de comunicare, expansiunea rapidă a rețelelor de socializare, intensificarea dialogului virtual și înlocuirea vădită a realității și comunicării reale cu cea online, considerăm oportun de a completa lista de cunoștințe, abilități și atitudini ce definesc competența de comunicare, prezentată anterior, cu următoarele elemente:

Cunoștințe	Capacități/abilități	Atitudini
<ul style="list-style-type: none"> • Particularitățile mediilor de comunicare; • Oportunitățile mediului virtual de comunicare; • Particularitățile diverselor instrumente TIC (pentru comunicare); • Beneficiile și riscurile diverselor instrumente TIC de comunicare virtuală; • Regulile de securitate în mediul virtual de comunicare; • Riscurile, metodele de protecție și modalitățile de prevenire a cyberbullying-ului; • Codul bunelor maniere în mediul virtual (neticheta). 	<ul style="list-style-type: none"> • A formula, comunica și comenta critic concluzii, ipoteze, opinii; • A gândi critic; • A evalua informațiile și a lucra cu ele; • A comunica și colabora cu alții în mediul virtual; • A stabili în mod eficient, adecvat și creativ conexiuni cu alte persoane; • A percepe, media și înțelege interlocutorul; • A crea conexiuni între diferite limbi și medii de comunicare; • A distinge, preveni și a se proteja de cyberbullying; • A utiliza regulile de securitate și codul bunelor maniere în mediul virtual. 	<ul style="list-style-type: none"> • Respectul și aprecierea interlocutorilor; • Dorința de a comunica și colabora cu alții; • Interesul față de diverse instrumente TIC de comunicare; • Seriozitate și apreciere față de regulile de securitate în mediul virtual de comunicare; • Dorința de a respecta codul bunelor maniere în mediul virtual (neticheta).

Dezvoltarea competenței de comunicare este extrem de importantă, deoarece în absența ei nu se poate construi nici cunoaștere/învățare, nici relaționare. Însă o însemnătate majoră o are și mediul în care va fi realizat acest proces. Competența de comunicare se formează în familie și poate fi dezvoltată și perfecționată atât în medii educaționale: grădinița, școala, universitatea etc., cât și în alte medii, precum ar fi:

grupurile de prieteni, cercurile extrașcolare, rețelele sociale, diversele comunități profesionale, religioase etc.

Din toate aceste medii sociale doar în cele educaționale procesul dezvoltării competenței de comunicare poate fi realizat după anumite principii și modele, monitorizat și evaluat la fiecare etapă, modificat oportun în caz de necesitate, adaptat dorințelor, necesităților și scopurilor individului instruit în vederea atingerii unui nivel ridicat de performanță.

În opinia profesorului Ioan Cerghit, „instituția de învățământ constituie locul unde se învață comunicarea; unde se deprinde și se perfecționează comunicarea; unde se elaborează (creează) comunicarea; unde se educă (cultivă) comunicarea. Aici, comunicarea are semnificația unei valori umane și sociale, motiv pentru care educarea comunicării constituie un scop în sine, un obiectiv major al învățământului, la care toate disciplinele trebuie să-și aducă propria contribuție” [11, p. 5].

Dezvoltarea competenței de comunicare în mediul educațional se realizează prin intermediul *comunicării educaționale/pedagogice*, care joacă un rol esențial în activitatea de predare-învățare, deoarece prin ea cadrul didactic exercită influențe sociale specifice de natură educațională asupra elevilor/studentilor săi. Comunicarea educațională este proprie actului educațional și reprezintă relația ce se stabilește între actorii procesului educațional (cadrul didactic și elevii/studentii). În opinia cercetătorilor Dandara O., Constantinov S., Scifos L., însușirea cunoștințelor, formarea atitudinilor, valorilor și respectiv dezvoltarea competențelor în procesul educativ depind de ea [12, p. 64]. Cercetătorul Bunăiașu C. M. afirmă că *comunicarea educațională* translează în mediile educaționale și în caracterul procesual al situațiilor educative conținuturile și mijloacele comunicării umane, cu scopul obținerii finalităților de natură cognitivă și formativ-educativă [13, p. 200].

Conceptele de comunicare educațională/pedagogică și comunicare didactică au fost definite de cercetătorii: Botezatu M., Cristea S., Cucos C., Ezechil L., Iacob L., Istrate E., Jinga I., Safta M., Sălăvăstru D.

Comunicarea didactică și relațiile de interacțiune educațională reprezintă variabilele de bază ale procesului de învățământ, strâns legate de factorii de personalitate ai actorilor educaționali, care prezic și determină, într-un final, calitatea și funcționalitatea mesajelor educaționale, și, respectiv, nivelul performanțelor școlare/academice [13, p. 200].

La baza comunicării educaționale și a procesului de formare și dezvoltare a competențelor-cheie, în special a competenței de comunicare, stau o serie de principii și factori, care nu pot fi neglijați.

Orice activitate educațională, inclusiv cea de formare și dezvoltare a competenței de comunicare, se realizează în baza principiilor didactice generale [14, p. 38; 15, p. 47]: caracterul științific al învățământului, sistematizarea și continuitatea în învățare, corelația dintre senzorial și rațional, concret și abstract (intuiției), integrarea teoriei cu practica,

respectarea particularităților de vârstă și a celor individuale, accesibilitatea cunoștințelor, priceperilor și deprinderilor (capacităților), participarea activă și conștientă a elevului/studentului în activitatea de predare - învățare - evaluare, însușirea temeinică a cunoștințelor, priceperilor și deprinderilor, asigurarea conexiunii inverse (retroacțiunii sau feedback-ului).

Cercetătoarea Callo T. menționează că în procesul de formare și dezvoltare eficientă a competenței de comunicare trebuie respectate și realizate următoarele 13 principii: relațional, al ambianței comunicative, pre-comunicativității, necesității motivaționale, personalizării, parteneriatului, euristiciității, activizării, responsabilității, influenței acționale, densității comunicative, egalității și acordului, socializării [16, p. 61-69].

Grigoroviță M. delimitează următoarele principii, ce stau la baza dezvoltării competenței de comunicare: al orientării comunicative, însușirii active și conștiente, aplicării în practică a celor învățate, motivației învățării, corelării celor patru componente ale comunicării (audiere/ascultare, vorbire, citire și scriere), conștientizării și însușirii fenomenelor de limbă în context, situativității comunicative, unității temporale în însușirea cuvintelor noi [17, p. 151].

În literatura științifică există numeroase studii referitoare la determinarea factorilor ce influențează progresul academic, formarea și dezvoltarea competențelor-cheie și satisfacția de învățare a elevilor/studentilor. Cele mai semnificative pentru subiectul dat au fost considerate studiile: Tuan V. V. (*influența academică/nivelul de studii al părinților elevilor/studentilor și gradul de conversație în limba în care se dezvoltă această competență*) [18, p. 104-105]; Roșcovan S. (*emoțiile, sentimentele, starea de spirit, stilul de comportament, atitudinea, motivația, încrederea în sine și anxietatea*) [19, p. 57-58]; Pillar G. W. (*încrederea în sine*) [20, p. 33]; Solano Córdoba O. L. (*învățarea mixtă dezvoltă nivelul abilităților de comunicare orală și scrisă*) [21, p. 303]; Lopez Estivalet G. și Hack J. R. (*instrumentele TIC de comunicare sincronă joacă un rol fundamental în succesul procesului de dezvoltare a competenței de comunicare la elevi/studenti*) [22, p. 179]; Dr. Wang J. (*frecvența interacțiunii online și competența digitală a elevilor/studentilor*) [23, p. 203-205]; Ph. D. Wang S. (*calitatea experienței de învățare și de lucru în grup este influențată de următorii factori: responsabilitatea individuală, abilitățile sociale, calitatea feedback-ului, capacitatea percepută, iar factorii: interacțiunea cu semenii și instructorul comunității de învățare, comportamentul de feedback prompt, activități autentice de grup facilitează procesul de învățare și asigură progresul academic*) [24, p. 27-30]; Lin C., Wayne Yu W.-C. și Wang J. (*tehnologiile cloud promovează învățarea experiențială, comunicativă și colaborativă*) [25, p. 12-14]; Erozkhan A. (*abilitățile de comunicare și abilitățile de rezolvare a problemelor interpersonale se corelează semnificativ cu auto-eficacitatea socială, fiind predictorii cruciali ai ei*) [26, p. 742]; Khan A., Dr. Khan S., Zia-Ul-Islam S. și Khan M. (*un factor*

important ce influențează semnificativ progresul academic al elevilor/studentilor este *abilitatea de comunicare a profesorului*) [27, p. 20].

În literatura de specialitate se întâlnesc o serie vastă de cercetări științifice referitoare la problematica competenței de comunicare, ce vizează:

- formarea și dezvoltarea ei (fără integrare TIC): Belibova S. (model pedagogic de dezvoltare a comunicării la copii cu deficiențe multiple), Eșanu-Dumnazev D. (model pedagogic de formare a competenței de comunicare în limba străină a studenților mediciniști), Grădinari G. (model pedagogic de formare a competenței de comunicare a studenților prin studiul de caz), Ianioglo M. (model pedagogic de formare a competenței de comunicare la studenții din mediul academic multiethnic), Novik N. N. (model pedagogic integrativ de dezvoltare a competenței de comunicare la adolescenții cu tulburări de comportament), Sadovei L. (model pedagogic de formare a competenței de comunicare didactică prin modulul pedagogic universitar), Vicol M. I. (model pedagogic de dezvoltare a competenței de comunicare la studenți prin intermediul strategiilor didactice interactive), Kurteneva O. (model pedagogic de formare a competenței de comunicare în procesul învățării integrate a limbii ruse), Șcemeleva I. (a cercetat diverse probleme legate de introducerea metodelor inovatoare de predare a limbilor străine în procesul educațional).

- valorificarea instrumentelor TIC în procesul educațional: Baranetz E. (model pedagogic de promovare a interacțiunilor sociale în sala de clasă prin utilizarea efectivă a instrumentelor TIC); Berrocoso J. V., Garrido M. C., Sánchez A. y R. F. (model teoretic de implementare a tehnologiilor informaționale și comunicaționale în procesul educațional); Gasnaș A. (metodologia de implementare a sistemelor de management al învățării în procesul de studiu al programării orientate pe obiecte); Globa A. (model pedagogic de predare-învățare-evaluare a cursului universitar Tehnici de programare prin intermediul NTI orientat spre procesul de formare inițială a competențelor profesionale ale viitoarelor cadre didactice și specialiști din domeniile Informaticii și Tehnologiilor Informaționale); Lear J. L., Ansorge Ch. și Steckelberg A. (model pedagogic interactiv de formare a unei comunități virtuale de învățare într-un mediu educațional online. Ei afirmă că într-o comunitate virtuală de învățare factorii semnificativi ce influențează progresul academic al cursanților sunt: *participarea activă, relația de interacțiune continuă și sentimentul de apartenență la comunitate*), Liaw S.-S. și Huang H.-M. (mediile de învățare interactivă influențează pozitiv satisfacția și utilitatea percepută față de învățare); Oboroceanu (Timuș) V. (model pedagogic de formare a competențelor profesionale ale studenților pedagogi în baza tehnologiilor informaționale și comunicaționale); Pavel M. (model pedagogic de formare inițială a viitorilor învățători prin utilizarea tehnologiilor informaționale și de comunicație în vederea dezvoltării competenței lor digitale); Sun P.-C., Tsai R. J., Finger G., Chen Y.-Y. și Yeh D. (factorii critici ce influențează satisfacția percepută a cursanților în procesul de e-learning sunt: *anxietatea față de calculator,*

atitudinea instructorului față de proces, flexibilitatea cursului, calitatea cursului, utilitatea percepută, ușurința de utilizare percepută și diversitatea metodelor de evaluare); Swan K., Shea P., Fredericksen E. E., Pickelt A. M. și Pelz W. E. (coerența în proiectarea unui curs online, interacțiunea continuă cu instructorii de curs și comunicarea activă influențează semnificativ succesul acestui curs); Wang J., Wayne Yu N.-C. și Wu E. (utilizarea tehnologiilor Web 3.0 într-un mediu de învățare mărește eficiența consolidării colaborării, promovării motivației și încrederii în sine); Yang Y. și Cornelius L. F. (flexibilitatea, rentabilitatea, disponibilitatea conținuturilor educaționale, ușurința conectării la Internet și interfața cursului bine proiectată influențează pozitiv progresul academic al studenților, iar feedback-ul întârziat de la instructor, asistența tehnică indisponibilă din parte instructorului, lipsa auto-reglației și auto-motivației, sentimentul de izolare, metode de instruire monotone și conținutul cursului slab proiectat influențează negativ progresul academic).

Analiza și sinteza teoretică a lucrărilor științifice, modelelor și experiențelor de formare și dezvoltare a competenței de comunicare, de integrare a tehnologiilor informaționale și comunicaționale, precum și a tehnologiilor cloud în procesul educațional ne permit să punem în evidență următoarele **constatări**:

- există un interes sporit al cercetătorilor pentru problematica formării și dezvoltării competenței de comunicare la elevi/studenți, atât în limba maternă, cât și în limbile străine;
- modelele pedagogice propuse pentru formarea și dezvoltarea competenței de comunicare utilizează superficial instrumentele TIC;
- în pofida faptului că interesul cercetătorilor față de problemele teoretice, oportunitățile, beneficiile și limitele implementării tehnologiilor cloud în educație este sporit, nu au fost determinate studii privind impactul acestor tehnologii în formarea și dezvoltarea comunicării (nu există modele pedagogice de formare și dezvoltare a competenței de comunicare prin utilizarea tehnologiilor cloud);
- în contextul creșterii fluxului de comunicări digitale este necesar de examinat care sunt interacțiunile și impactul dintre acest tip de comunicare și comunicările clasice.

Bibliografie

1. Хамдохова С. М. Развитие коммуникативных способностей студентов будущих преподавателей в процессе обучения в вузе. В: Вестник Костромского государственного университета. Серия: Педагогика. Психология. Социокинетика, vol. 16, № 4, 2010. с. 63-67. ISSN 2073-1426.
2. Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 on key competences for lifelong learning. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32006H0962&from=EN>

3. Recomandarea Consiliului Uniunii Europene din 22.05.2018 privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții. Disponibil: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&from=LT](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&from=LT)
4. Cadrul European de Referință al competențelor cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții. Disponibil: <http://www.tvet.ro/index.php/ro/educatie-si-formare-profesionala-in-europa/instrumente-europene-pentru-invatarea-pe-tot-parcursul-vietii/cadrul-european-de-referinta-al-competenelor-cheie-pentru-invatarea-pe-tot-parcursul-vietii.html>
5. Cadrul European Comun de Referință pentru Limbi: învățare, predare, evaluare. Trad. Gh. Moldovanu. Chișinău: F. E. P. „Tipografia Centrală”, 2003. 204 p.
6. Codul Educației al Republicii Moldova nr. 152 din 17.07.2014. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 319-324 din 24.10.2014. 67 p.
7. Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 „Educația-2020”. Aprobata prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 944 din 14 noiembrie 2014. În: Monitorul Oficial al RM nr. 345-351 din 21.11.2014, art. nr. 1014.
8. Cojocar V. Competență. Performanță. Calitate. Concepte și aplicații în educație. Chișinău: UPS „Ion Creangă”, 2016. 276 p. ISBN 978-9975-46-281-5.
9. Mândruț O., Catană L., Mândruț M. Instruirea centrată pe competențe. Cercetare – Inovare – Formare – Dezvoltare. Arad: Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” din Arad. Centrul de Didactică și Educație Permanentă, 2012. 145 p. ISBN 978-973-664-538-9.
10. Gremalschi A. Formarea Competențelor-cheie în învățământul general: Provocări și constrângeri. Studiu de politici educaționale. Institutul de Politici Publice. Chișinău: Lexon-Prim, 2015. 88 p. ISBN 978-9975-9609-8-4.
11. Nicolae I. Comunicare în educație. Modulul 3. [online]. București: Fondul Social European, 2001 [citat 05.08.2019]. Disponibil: <http://mentoraturban.pmu.ro/sites/default/files/ResurseEducatinale/Modul%203%20Comunicarea%20in%20educatie.pdf>
12. Dandara O., Constantinov S., Scifos L. [et. al.]. Pedagogie: Suport de curs. Chișinău: CEP USM, 2010. 216 p. ISBN 978-9975-70-962-0.
13. Bunăiașu C. M. Dezvoltarea competențelor de relaționare și comunicare didactică, în cazul viitorilor profesori pentru învățământul primar și preșcolar. În: Creativity, Imaginary, Language. Craiova: SITECH, 2014. p. 199-207. ISBN: 978-606-11-4381-8.
14. Silistraru N., Golubițchi S. Pedagogia învățământului superior. Ghid metodologic. Chișinău: UST, 2013. 192 p. ISBN 978-9975-76-102-4.
15. Silistraru N. Vademecum în pedagogie. Pedagogie în tabele și scheme. Chișinău: UST, 2010. 192 p. ISBN: 978-9975-76-049-2.

16. Callo T. Educația comunicării verbale. București: Litera Internațional, 2003. 148 p. ISBN 9975-74-559-8.
17. Blajin C., Duhlicher O. Corelarea competenței de comunicare în limba străină cu competența de specialitate a studenților nefilologi. În: Studia Universitatis Moldaviae. Revistă Științifică a Universității de Stat din Moldova, nr. 4 (64), 2013. p. 150-159. ISSN: 1811-2668.
18. Tuan V. V. Communicative competence of the four year students: basis for purposed english language program. In: English Language Teaching, vol. 10, No. 7, 2017. p. 104-122. ISSN: 1916-4742, E-ISSN: 1916-4750.
19. Roșcovan S. The impact of affective variables on developing communicative competence in a foreign language. În: Univers Pedagogic, Nr. 2 (54), 2017. p. 57-59. ISSN: 1815-7041.
20. Pillar G. W. A framework for testing communicative competence. In: The Round Table: Partium Journal of English Studies, vol. 2, 2012. p. 24-37. ISSN: 1844-2021.
21. Solano Córdoba O. L. El aprendizaje combinado y el desarrollo de las habilidades requeridas para la comunicación escrita. În: Revista Electrónica Educare, vol. 17, Nr. 3, 2013. p. 293-313. ISSN: 1409-4258.
22. Lopez Estivalet G., Hack J. R. Ensino da oralidade em Língua Estrangeria na EaD através de programas de comunicação síncrona. În: Revista Eletrônica de Educação, vol. 8, nr. 3, 2014. P. 164-181. ISSN: 1982-7199.
23. Dr. Wang J. Cloud computing technologies in writting class: factors influencing students' learning experience. In: Turkish Online Journal of Distance Education – TOJDE, vol. 18, nr. 3, article 13, 2017. p. 197-213. ISSN: 1302-6488.
24. Ph. D. Wang S. Collaboration factors and quality of learning experience on interactive mobile assisted social e-learning. In: TOJET –Turkish Online Journal of Educational Technology, vol. 13, issue 2, 2014. p. 24-34. ISSN: (old) 1303-6521, (new) 2146-7242.
25. Lin C., Wayne Y. W. – C., Wang J. Cloud collaboration: cloud-based instruction for business writing class. In: World Journal of Education, vol. 4, No. 6, 2014. p. 9-15. ISSN: 1925-0746, E-ISSN: 1925-0784.
26. Erozkan A. The effect of communication skills and interpersonal problem solving skills on social self-efficacy. In: Educational Sciences: Theo&Practice, Nr. 13 (2), 2013. p. 739-745. ISSN: (old) 1303-0485, (new) 2630-5984, e-ISSN: 2148-7561.
27. Khan A., Dr. Khan S., Zia-Ul-Islam S., Khan M. Communication skills of a teacher and its role in the development of the students' academic success. In: Journal of Education and Practice, vol. 8, No. 1, 2017. p. 18-21. ISSN: 2222-1735, e-ISSN: 2222-288X.